

Center for Strategic Studies of the
Islamic Republic of Iran Army

**Journal Of
Army Strategic Research
Print ISSN:27834212
Volume 1, Issue 2
Winter 2023
P.P. 35-63**

National Security of the Islamic Republic of Iran Based on the Statements of the Supreme Leader (May God extend his life)

Jalal Raee*¹, Siavosh Hassanabadi²

Abstract

Considering the military power to maintain national security is an important strategy for the armed forces of any country as they have the main role in the process of national security. The main objective of this research is to study effectiveness of AJA in providing the national security of the Islamic Republic of Iran based on the statements of the supreme leader.

This is a developmental analytical research employing quantitative and qualitative analysis to achieve the research objectives. The Supreme Leader's statements have been categorized based on the variables of the research and then they are analyzed using statistical methods.

Supreme leader's statements, relating to the study, have been selected as a statistic population to discover the main variables. Then the degree of the effects of the variables on the AJA effectiveness in national security has been determined based on the ideas of the experts. Archival documents and questionnaire are used to collect data.

Findings of the study show that variables of the study, command and management, human resources, structures and processes, and the technology determine the effectiveness of the AJA in national security, respectively. It also shows that human resource variable is in good condition whereas command and control variable needs more attention. Proposals have been presented based on the findings of the study.

Keywords: national security, command and management, science and technology, human resources, effectiveness, structures and processes

Citation: Raee, Jalal; Hassanabadi, Siavosh(2022).The Study of Factors That Influence the Effectiveness of AJA on the National Security of the Islamic Republic of Iran Based on the Statements of the Supreme Leader (May God extend his life)– Resistance Economy Approach. *Journal Of Army Strategic Research, 1 (2), 35-63.*

1.PhD. Management. Supreme National Defense University.Tehran. Iran
raee.jalal@yahoo.com

2. PhD. Management. Tehran University. Tehran. Iran

Received: 2022/09/24
Accepted: 2022/12/28

Article Type : Research - based

بررسی مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر تدابیر نظامی فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)

جلال راعی^{۱*}، سیاوش حسن‌آبادی^۲

چکیده

توجه به حوزه قدرت نظامی راهکاری مهم برای حفظ امنیت ملی است زیرا نیروهای مسلح هر کشوری در فرایند تأمین امنیت ملی و مبارزه با تهدیدها نقش مهمی دارند. هدف از این تحقیق بررسی مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) است. تحقیق حاضر از نوع کاربردی- توسعه‌ای است. در این تحقیق از روش ترکیبی و با استفاده از تحلیل‌های کمی و کیفی در نیل به اهداف تحقیق استفاده شده است. ابتدا بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تحلیل محتوا و بر اساس متغیرهای تحقیق دسته‌بندی و سپس با استفاده از روش‌های مناسب آماری تحلیل شده است. جامعه آماری تحقیق فرمایشات مقام معظم رهبری است که بخش‌های مرتبط با موضوع تحقیق به‌عنوان نمونه انتخاب شده است. سپس با استفاده از نظر خبرگان میزان تأثیر متغیرها بر کارآمدی ارتش در تأمین امنیت ملی بررسی شده است. در این تحقیق برای گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌های با ابزار فیش‌برداری و روش مصاحبه با ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. یافته‌ها نشان می‌دهد متغیرهای تحقیق به ترتیب اولویت مدیریت و فرماندهی، منابع انسانی، ساختار و فرآیندها و علم و فناوری بر کارآمدی ارتش در امنیت ملی تأثیرگذار هستند. بررسی وضع موجود نیز نشان می‌دهد متغیر منابع انسانی در وضعیت مناسبی قرار دارد درحالی‌که متغیر مدیریت و فرماندهی نیاز به توجه بیشتری دارد. بر اساس نتایج تحقیق پیشنهادهایی نیز ارائه شده است.

واژگان کلیدی: امنیت ملی، علم و فناوری، منابع انسانی، کارآمدی آجا، ساختار و فرایندها

استناد: راعی، جلال؛ حسن‌آبادی، سیاوش (۱۴۰۱). بررسی مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر تدابیر نظامی فرماندهی معظم کل قوا (مدظله‌العالی)؛ فصلنامه پژوهش‌های راهبردی/ ارتش (۲) ۱: ۶۳-۳۵.

۱. دانش‌آموخته دکتری. مدیریت. دانشگاه عالی دفاع ملی. تهران. ایران. raee.jalal@yahoo.com

۲. دانش‌آموخته دکتری. مدیریت. دانشگاه تهران. ایران.

مقدمه

تأمین امنیت ملی از وظایف عمده و کارکردهای ذاتی دولت و اساس تشکیل نظام‌های سیاسی مدرن است. قدرت نظامی یکی از مؤلفه‌های مهم امنیت ملی است و نیروهای مسلح هر کشوری نقش کلیدی در حفظ اقتدار و تأمین امنیت ملی دارند. ارتش جمهوری اسلامی ایران یکی از نهادهای مهم و بنیادی در تأمین امنیت ملی است و برابر مفاد اصول ۱۳۸ و ۱۴۳ قانون اساسی با کمک سایر سازمان‌های نظامی وظایف و مأموریت‌های خطیری در حفظ تمامیت ارضی و استقلال کشور و تأمین امنیت ملی به عهده دارد.

با توجه به عنایت ویژه فرماندهی معظم کل قوا به ارتش جمهوری اسلامی ایران و نظر به اهمیت مبانی فکری و زیرساخت‌های حاکمیتی که توسط معظم له پایه‌ریزی می‌شود ضرورت دارد تا تدابیر نظامی معظم له در تبیین کارآمدی آجا در امنیت ملی ملاک عمل قرار گیرد. لذا در این تحقیق مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در تأمین امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بر همین اساس، در این تحقیق، چهار مؤلفه کلان فرماندهی و مدیریت، منابع انسانی، ساختار سازمانی و فرایندها و علم و فناوری به‌مثابه متغیرهای اثرگذار بر نقش آجا در امنیت ملی مورد مطالعه قرار گرفته است.

ارتش جمهوری اسلامی ایران در دوران هشت سال دفاع مقدس و مبارزه با دشمنان خارجی نقش مهمی در دفاع از کیان ایران اسلامی به عهده داشت و در دفاع از تمامیت ارضی و منافع ملی با افتخار ایستادگی کرده است.

مقام معظم رهبری در مقاطع مختلف نظرات خود را در مورد نقش حساس نیروهای مسلح، به‌ویژه آجا، در تأمین امنیت کشور بیان فرموده‌اند. نظر به تعدد تدابیر نظامی معظم له و به دلیل مأموریت متفاوت نیروها، این تدابیر هنوز در سطح آجا به‌صورت یکجا و منسجم تبیین نشده است. به‌بیان دیگر، به‌رغم این که آجا نقش مهمی در تأمین امنیت ملی داشته است ولی این نقش و مؤلفه‌های اثرگذار بر آن هنوز در قالب مطالعات و تحقیقات علمی و انطباق آن با تدابیر نظامی مقام معظم رهبری، که مبعث از آموزه‌های دین مبین اسلام است، به‌روشنی تبیین نشده است.

لذا دغدغه اصلی محقق این است که چگونه می‌توان کارآمدی آجا در امنیت ملی را بر اساس مجموعه تدابیر نظامی مقام معظم رهبری به‌گونه‌های تبیین کرد تا بتوان کارایی آجا و نقش آن در تأمین امنیت ملی را مشخص کرد.

بنابراین، مسئله اصلی تحقیق این است که کارآمدی آجا در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و مؤلفه‌های اثرگذار بر این کارآمدی بر مبنای تدابیر نظامی فرماندهی معظم کل قوا تبیین و تدوین نشده است.

در بررسی و مطالعه ادبیات موجود و در دسترس پیشین‌های در مورد بررسی جامع مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی ج.ا.ا. به‌ویژه بر مبنای تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) یافت نشد و با توجه به اهمیت این موضوع نیاز است در این حوزه تحقیقات جامعی انجام شود.

با توجه به ولایی بودن ارتش، نتایج این تحقیق می‌تواند باعث انطباق بیشتر مأموریت‌های ارتش با تدابیر مقام معظم رهبری شود. همچنین این تحقیق موجب توسعه ادبیات مرتبط برگرفته از اندیشه‌های نظامی مقام معظم رهبری خواهد شد.

علاوه بر این، نتایج این تحقیق کمک مؤثری بر اجرایی کردن فرامین مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در مورد کارآمدی آجا در حوزه امنیت ملی، به‌ویژه در صحنه عملیات، خواهد داشت. این پژوهش با مشخص کردن عوامل تأثیرگذار در کارآمدی آجا در تأمین امنیت ج.ا.ا. باعث ارتقای هرچه بیشتر جایگاه آجا خواهد شد و نتایج آن می‌تواند مددیار سلسله‌مراتب فرماندهی در مراحل مختلف تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری باشد و تصمیم‌سازان و فرماندهان آجا را در فرآیندهای برنامه‌ریزی در سطوح راهبردی و عملیاتی آتی کمک نماید.

از طرفی کم‌توجهی به تبیین کارآمدی آجا در تأمین امنیت ملی و کم‌دقتی در انطباق آن با مبانی دین مبین اسلام و تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) ممکن است بر اجرای درست مأموریت‌های آجا، به‌ویژه در حوزه امنیت ملی، تأثیر نامناسبی داشته باشد.

هدف اصلی این تحقیق تبیین کارآمدی آجا در تأمین امنیت ملی کشور بر مبنای تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) است. شناسایی متغیرهای اثرگذار بر کارآمدی آجا در تأمین امنیت ملی بر مبنای تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) و اولویت‌بندی آن‌ها نیز از اهداف فرعی تحقیق حاضر است.

بر همین اساس محقق به دنبال پاسخگویی به سؤالات زیر است:

متغیرهای اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی بر مبنای تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) کدام است؟

اولویت‌بندی متغیرهای اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی چگونه است؟

مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی کدام و اولویت‌بندی آنها چگونه است؟

وضع موجود متغیرهای اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی چگونه است؟

وضع موجود مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی چگونه است؟

پیشینه

از آنجا که این تحقیق به بررسی مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) می‌پردازد، بخش اصلی مبانی نظری این تحقیق برگرفته از فرمایشات معظم له است که گزیده آن در جدول یک بیان شده است. از سایر منابع نیز برای توسعه مفاهیم و غنی‌سازی ادبیات استفاده شده است.

شما را به فرماندهی نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران منصوب می‌کنم. در تربیت فرماندهان زبده و مؤمن و شجاع در آن نیرو اهتمام ورزید و نیروهای مستعد و متعهد آن را شناسایی کرده، در معرض ترقیات نظامی قرار دهید (حکم انتصاب علی شمخانی به سمت فرمانده نذاجا، ۱۳۶۸).

آن دوران هشت‌ساله جنگ و دو سال حالت نه جنگ و نه صلح در زندگی ملت ما، تجربه‌های بسیار کم‌نظیر و کمیاب و آموزنده‌ای هستند؛ از آن‌ها باید درس گرفت و نباید آن‌ها را فراموش کرد (دانشگاه علوم نظامی، ۱۳۶۹).

از عناصر مؤمن، کارآمد و متخصص نیرو که بحمدالله کم هم نیستند استفاده کنید. (حکم انتصاب سرتیپ پورشاسب به جانشینی فرماندهی نذاجا، ۱۳۷۶).

تقویت توان رزم، ایجاد زمینه لازم برای رشد و شکوفایی نیروهای مستعد و جوان، سامان‌دهی تشکیلاتی، ارتقا سطح آموزش و فعالیت‌های تحقیقاتی و خوداتکایی از جمله اموری هستند که انتظار می‌رود با تشکیل فرماندهی کل ارتش شتاب لازم را پیدا نمایند (حکم انتصاب سرتیپ ناصر آراسته به‌عنوان جانشین فرماندهی کل ارتش، ۱۳۷۷).

اکنون برای تسهیل بیشتر امور تشکیلاتی و عملیاتی ارتش، چه در زمینه ابتکارات مربوط به سازندگی و تعمیر و نگهداری ابزارها و فعالیت‌های پژوهشی آن و نوسازی بناها و کارگاه‌ها و چه در میدان آموزش و اقدام نظامی، و نیز با استفاده از تجربه موفق سپاه پاسداران انقلاب اسلامی لازم است فرماندهی مستقل ارتش جمهوری اسلامی ایجاد شود. ... پیشبرد سازمان ارتش در همه زمینه‌های مورد نظر با استفاده از عناصر کارآمد و مؤمن و انقلابی و میدان دادن به استعدادها و جوان و همکاری صمیمانه در همه زمینه‌ها با سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، وظیفه نخستین شماس است (حکم انتصاب سرلشکر علی شهبازی به‌عنوان فرمانده کل ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۷).

ارتش جمهوری اسلامی ایران مجموعه‌ای عظیم از نیروهای کارآمد و مؤمن و حامل ذخیره‌ای سرشار از تجارب و قابلیت‌هاست. انتظار می‌رود که با میدان دادن به استعدادها و درخشان و جوان و بهره‌گیری از ارتشیان کارآمد و مؤمن و انقلابی، روند تعالی سازمان ارتش را که از سال‌های پیش آغاز شده شتاب بیشتر ببخشید و این مجموعه انسانی با ارزش را به شکل آرمانی آن نزدیک‌تر کنید (انتصاب امیر سرتیپ محمد سلیمی به سمت فرماندهی کل ارتش، ۱۳۷۹).

افزایش کارایی آن نیرو و تقویت روحیه انقلابی و معنوی با همکاری کارکنان توانا، خوش‌نام و متدین نیروی هوایی مورد انتظار است (انتصاب سرتیپ سید رضا پردیس به فرماندهی نهاجا، ۱۳۸۰).

اولویت دادن به پدافند پیشنهاد درستی است، ارتش اولویت‌های پدافند را مشخص کنند و هزینه‌ها به این سمت هدایت شوند. (شناسه: ۸۰۰۲۰۷۸)

سازماندهی را تقویت کنید و در کنار سازمان باید بسازید، نگه‌دارید، افزایش دهید، نوآوری کنید، ابزارهای کارآمد، انسان‌های ماهر بسازید (شناسه: ۸۲۰۲۱۱۰).

سفارش می‌کنم در هزینه‌ها اولویت‌ها را در نظر بگیریم (شناسه: ۸۲۰۲۰۱۵).

شادابی، ایمان و نشاط ایمان آگاهانه و همراه با تصمیم و جدیت را هرچه می‌توانید در مجموعه خودتان عمق ببخشید، فرماندهان و به خصوص برادران عقیدتی و سیاسی در بخش‌های مختلف باید به این نکته توجه کنند (شناسه: ۸۲۰۲۱۱۲).

فرماندهان و مسئولان برنامه‌ریزی‌ها را باید به‌روز کنند (صبحگاه مشترک نیروهای نظامی و انتظامی، کرمان، ۱۳۸۴).

در مجموعه‌های نظامی آن چیزی که فرماندهی را به معنای واقعی کارآمد می‌کند سازماندهی درست و مستحکم و روان و کامل زنده و پویا است (دفتر نظامی، ۱۳۹۰).

وظیفه مسئولان پیگیری جدی است، صرف تصمیم‌گرفتن نباید ما را راضی کند، بلکه دنبال کردن تصمیم‌ها و رسیدن به مقاصد و هدف‌هایی که داریم تا لحظه آخر باید همت ما باشد. باید کار تعقیب شود تا به نقطه مطلوب برسند (دفتر نظامی، ۱۳۹۰)

باید کار کنید، باید تلاش کنید، باید با همان روحی‌های که در آن میدان (دفاع مقدس) داشتیم، این روحیه را باید الآن داشته باشیم (شرفیابی فرماندهان و مسئولان ن.م: ۹۱/۱/۱۶).

آموزش‌ها باید توسعه پیدا کند هم کیفیت آموزش‌ها و هم در مواردی کمیت آموزش‌ها (شناسه: ۹۲۰۱۰۰۲).

هرچه در زمینه پدافند غیرعامل کار شود زیاد نیست. مسئله پدافند غیرعامل را هم توجه کنید (شرفیابی فرمانده نه‌جا: ۹۲/۲/۲۹).

وظیفه همه مسئولان می‌دانیم که در راه اقتدار نیروهای مسلح تلاش کنند، استحکام این نیروها را در برنامه‌های خودشان قرار بدهند (دانشگاه هوایی شهید ستاری ۱۳/۷/۱۳۹۲).

پرورش جوانان مؤمن و کارآمد و حضور آن‌ها در رده‌های مختلف خدمت- چه در ارتش، چه در سپاه، چه در بقیه دستگاه‌های مسئول کشور- برای مسئولان کشور و برای همه آحاد ملت یک مزه است (مراسم دانش‌آموختگی دانشجویان دانشگاه‌های افسری اجا، ۱۳۸۴).

بسیاری از این ابتکاراتی که امروز شما در داخل نیروی هوایی انجام می‌دهید، مرهون همان روحیه خودکفایی است که در دوران جنگ به وجود آمد (روز نیروی هوایی، ۱۳۷۰).

باور کنید که می‌توانید. کما اینکه توانستید (شناسه: ۷۴۰۷۰۰۷).

استحکام و ایستادگی و نظم و آمادگی و ابتکار و پا به رکاب و کمر بسته اهداف عالی بودن شما دشمنی را که قصد جنگ هم دارد، در قصدش مردّد می‌کند. پس، باید آماده باشید (دیدار کارکنان آجا، ۱۳۷۴).

مایه افتخار را شما دارید؛ شما که روی پای خودتان ایستادید؛ شما که بیگانه‌ای را بر خود و در خود نمی‌پذیرید؛ شما که سعی می‌کنید با موجودی خودتان، بهترین خدمات را انجام دهید. هرکدام از شما اگر این روحیه اقتدار و مناعت و اتکای به نفس و عزّت در وجودتان بیشتر باشد، ارزشتان بالاتر و فایده‌تان برای ملت بیشتر است (دیدار جمعی از کارکنان نیروی هوایی، ۱۳۷۷).

سفارش من به شما این است که این روحیه را در خودتان حفظ کنید؛ روحیه عزّت، روحیه استقلال، روحیه تکیه به توانایی‌های خود، روحیه استغنا (دیدار جمعی از کارکنان نه‌جا، ۱۳۷۷).

برای هر جوانی، حضور در صفوف نیروهای مسلح جمهوری اسلامی چه ارتش، چه سپاه و چه بخش‌های دیگر نیروهای مسلح یک افتخار است (دانشگاه افسری امام علی علیه‌السلام، ۱۳۷۹).

نظامیگری در یک چنین نظامی مایه افتخار است و به نظامیگری خود بی‌الید و افتخار کنید. از تجربه‌های دوران دفاع مقدس حداکثر استفاده را بکنید (مراسم دانش‌آموختگی دانشگاه‌های آجا، ۱۳۸۳).

سطح آموزش‌ها و کیفیت آن‌ها باید بالاتر برود؛ اگرچه از گذشته بسیار بالاتر است. همکاری و همدلی سازمان‌های نیروهای مسلح، یعنی ارتش و سپاه، روز به روز باید بیشتر شود (پایگاه هوایی شهید بابایی، اصفهان، ۱۳۷۱).

ارتش بخشی از وابستگی اقتصادی را در درون خود دارد و آن وابستگی فنی و علمی است. اینجا فقط وابستگی اقتصادی نیست؛ وابستگی فنی هم هست؛ وابستگی علمی و فنی و به

اصطلاح تکنولوژیک. باید این وابستگی‌ها قطع شود (دیدار کارکنان و فرماندهان ارتش، ۱۳۷۵).

پژوهش، نوآوری، کارآزمودگی، انضباط کامل چیزهایی است که بایست در اولین قلم‌های فهرست وظایف شما وجود داشته باشد (مراسم دانش‌آموختگی دانشگاه‌های افسری ارتش، ۱۳۸۶).

نیروهای مسلح باید کیفیت، استواری، سازماندهی مستحکم، آموزش در حد اعلی و آمادگی روزافزون داشته باشند (مراسم اعطای نشان فتح به مناسبت آزادی خرمشهر، ۱۳۶۹).
ارتباطات سازمانی را هرچه می‌توانید روان و صمیمی سهل و آسان و کارساز کنید (شناسه: ۸۳۰۲۰۰۵).

امروز بخش پدافند شما جزو مؤثرترین بخش‌های همه دستگاه‌های نظامی کشور برای دفاع از عزت، استقلال و سربلندی ملت ایران است (دیدار کارکنان نیروی هوایی، ۱۳۸۴).
نیروی دریایی امروز در بسیاری از نقاط عالم و در کشور ما یک نیروی راهبردی است؛ به چشم یک نیروی راهبردی به نیروی دریایی باید نگریسته شود (دانشگاه علوم دریایی نوشهر، ۱۳۸۸).

مسئله تنظیم و استحکام بخشیدن به تشکیلات و سازماندهی یک مسئله مهم است (شناسه: ۸۹۰۸۱۱۷)

همه سازمان‌ها باید خودشان را چابک و سبک و فعال و کارآمد کنند. در این تردید نیست (بازدید از نمایشگاه دستاوردهای تحقیقاتی - جهادی ن.م: ۹۰/۴/۱).
هرچه می‌توانید در تولید، ترمیم، پردازش، ساخت، مطرح کردن شیوه‌های جدید به کار بردن روش‌های کارآمد کوشش کنید و بدانید خدا با شماست (شناسه: ۸۱۰۲۰۷۶).
دو سازمان (ارتش و سپاه) باید نسبت به هم صمیمیت و برادری داشته باشند و به هم کمک کنند و هدف را بالاتر از اهداف سازمانی قرار بدهند (مراسم اعطای نشان فتح، ۱۳۶۸).

این دو سازمان بزرگ نظامی سپاه و ارتش باید با هم به‌طور کامل یعنی ۱۰۰٪ همکاری کنند (۹۰٪ هم کافی نیست باید ۱۰۰٪ همکاری کنند (شناسه: ۸۳۰۲۰۱۰)).
انقلاب اسلامی یک شیوه نو و حرف تازه پدید آورد و آن ارتباط برادرانه میان فرمانده و فرمانبردار و ارتباط مبتنی بر برادری و محبت است... حالات صمیمی مظهر معنویات یک

سازمان رزمی است. در عین حال باید سلسله‌مراتب و حدود اداری کاملاً محفوظ (بماند) و هر کس در جای خود قرار گیرد (دفتر نظامی، ۱۳۹۰).

یک نکته دیگر که من همیشه توصیه می‌کنم مسئله همکاری با دانشگاه‌ها است، دانشگاه‌ها مراکز خیلی باارزشی برای کار تحقیقاتی هستند. حتماً از آن‌ها استفاده شود هم در مرحله تحقیقات و هم در مرحله ساخت (دفتر نظامی، بازدید از نمایشگاه تحقیقاتی-جهادی ن.م: ۹۰/۴/۱).

من بارها گفته‌ام و باز هم تکرار می‌کنم که از تجربه جنگ در دوره‌های نظامی حداکثر استفاده بشود (دیدار فرماندهان آجا، ۱۳۷۲).

نهضت قطعه‌سازی یک نهضت حیات‌بخش است برای نیروهای مسلح. از اول در جهاد خودکفایی شروع شد ولی باید با قوت ادامه پیدا کند (شناسه: ۸۲۰۲۰۱۴).

مسئله نگهداری و به‌روز کردن تجهیزات مسئله مهمی است (شناسه: ۸۹۰۸۱۲۰).

امروز که ما نیاز داریم به تجهیزات قوی و هوشمند و به روز همراه با آگاهی‌های پی در پی از نظرات و کید و توطئه دشمن که تجربه امروز ماست و تجربه‌ای است که با آن درگیر هستیم، این تجربه بزرگتر از تجربه جنگ نیست، به مراتب کمتر است. می‌توانید از عهده این بر بیایید (شرفیابی فرماندهان و مسئولان ن.م: ۹۱/۱/۱۶).

استحکام به معنای آمادگی دائمی بایستی حتماً وجود داشته باشد، باید همیشه دایر باشند. به‌خصوص در بخش‌هایی که در محاسبات امروز جنگ در دنیا مورد توجه است مثل پدافند هوایی و دریا که مهم است و پدافند غیرعامل که بخش مهمی از آن به عهده نیروهای مسلح است. به این بخش‌های حساس توجه کنید (شناسه: ۹۰۰۱۴۰۳).

صنعت را هر چه می‌توانید بومی کنید (شناسه: ۸۲۰۲۱۲۳).

نیروهای مسلح تا آنجا که می‌توانند دنبال خرید خارجی نباشند. لکن اصل را باید بر تحقیقات درونی و تولید داخلی قرار داد (دفتر نظامی، بازدید از نمایشگاه تحقیقاتی-جهادی ن.م: ۱۳۹۰/۴/۸).

از ساخت تجهیزات دست بردارید. خود تجهیزات یک مسئله است، قطعه‌سازی یک مسئله دیگر است. نهضت قطعه‌سازی را که البته سالها پیش در نیروهای مسلح شروع شده به اوج برسانید (دیدار با فرماندهان ن.م در سفر نوشهر: ۹۱/۶/۲۸).

در فرهنگ قرآنی امنیت مفهومی وسیع و عمیق دارد و شامل تمامی ابعاد زندگی و حوزه‌های سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و داخلی و خارجی می‌شود. در این فرهنگ بر

الگویی از امنیت تأکید می‌شود که با اقتدار و انسجام و وحدت و ارتباط جامعه اسلامی و استحکام درونی جامعه پیوند دارد و شرط امنیت ملی را در بُعد امنیت خارجی و استحکام درونی امت اسلامی می‌داند و هر گونه دغدغه و نگرانی و ناامنی در یک بُعد را مؤثر در ابعاد دیگر می‌شمرد و هر گونه قوت و قدرت در یک حوزه را منشأ قدرت و اقتدار در حوزه‌های دیگر می‌داند.

«وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَن كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ» (نور آیه ۵۵).

این که بعد از ترس و خوف امنیت حاصل شود و مؤمنان در امن و آرامش باشند و بیم و ترس به امن بدل شود و حاکمیت شرک به حاکمیت ایمان و توحید و اضطراب و پریشانی مؤمنان به استقرار آیین خدا و حاکمیت اولیای الهی مبذول شود، از وعده‌های الهی و قرآنی و آرمان‌های امت اسلامی و از اهداف مقدس بعثت نبی اکرم و امت است.

واژه حذر و فرمان قرآن که «یا ایُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ» (سوره نسا آیه ۷۱). دستور به آمادگی، احتیاط، هشجاری، به دست گرفتن سلاح و کوچ در راه خدا دارد و آیه ۸۳ سوره نساء با بیان حفظ اسرار و اطلاعات و ارجاع مسائل حساس به والی و مراجع ذی‌ربط و دارای قدرت استنباط به بخشی دیگر از این امور مهم می‌پردازد.

در سخنان گهربار معصومین (ع) و روایات آن بزرگواران نیز مطالب فراوانی درباره اهمیت و ضرورت امنیت آمده است که از آن میان می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

امام علی (ع) نیز در نهج‌البلاغه کراً به اهمیت امنیت اشاره فرموده‌اند. در این رابطه حضرت می‌فرمایند: «فَجَعَلْنَا أَمْنًا لِمَن عُلِقَهُ» (خطبه ۱۰۶ بند ۱: ۱۴۶) خداوند اسلام را وسیله امنیت برای گروندگان قرار داد. و در روایاتی دیگر می‌فرمایند. «رفاهیه العیش فی الامن» (شرح غرر الحکم جلد ۴: ۱۰۰) و ماهیت زندگی در امنیت است. و در جای دیگر می‌فرمایند: «لا نعمة انما من الامن» (همان: ۴۳۵) هیچ نعمتی گوارتر از امنیت وجود ندارد.

در دیدگاه امام خمینی (ره) امنیت دارای دو بعد سلبی و ایجابی است. ابعاد سلبی و ایجابی امنیت دارای سطوح مختلفی هستند که از فرد شروع و به اجتماع ختم می‌شود. هر یک از ابعاد سلبی و ایجابی ابعاد باطنی و ظاهری دارد. از نظر ایشان امنیت روحی که از طریق سازندگی روحی ایجاد می‌شود مقدم بر همه امنیت‌هاست. ابزار تأمین امنیت روحی جهاد

انسان با شیطان باطنی است. این جهاد منشأ همهٔ جهادهایی است که مولد سطوح و لایه‌های امنیتی بعدی واقع می‌شود. انسان تا خودش را نسازد، نمی‌تواند دیگران را بسازد و تا دیگران ساخته نشوند، کشور ساخته نمی‌شود (لک‌زایی، ۱۳۸۹).

بنا به نظر باری بوزان معنا و مفهوم امنیت ملی به فراخور تحول در برداشت بازیگران، فناوری و نیز تجربیات حاصل از ترتیبات امنیتی پیوسته در حال تغییر است. بنا به نظر بوزان می‌توان امنیت ملی را دست‌کم در پنج حوزه بررسی کرد.

۱. استحکامات و روحیهٔ نظامی (وجه نظامی امنیت)

۲. ثبات نهادی و سازمان دولت (وجه سیاسی امنیت)

۳. هویت گروه‌های اجتماعی مانند اقوام (وجه اجتماعی فرهنگی امنیت)

۴. توان تولید مازاد و استفاده سودآور از منابع تولید (وجه اقتصادی امنیت)

۵. جلوگیری از زوال محیط‌زیست و صیانت از گونه‌های کمیاب گیاهی و طبیعی به‌عنوان مکمل حیات انسان (وجه زیست‌محیطی امنیت) (بوزان، ۱۳۸۷: ۴۳).

بنا به نظر (قاضی، ۱۳۷۰) امنیت مفهومی فراتر از بقا و صیانت کشور دارد. به‌عبارت‌دیگر، در یک مقطع زمانی ممکن است تمامیت ارضی یک کشور تأمین و استقلال و حاکمیت آن نیز حفظ و برقرار شود، اما وجود تهدیدهای جدی، برای ارزش‌ها و منافع زندگی سیاسی و اجتماعی، کشوری را به آشوب و هراس و سردرگمی دچار کند.

اصطلاح امنیت ملی به معنی مصون بودن مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده یک کشور در برابر آسیب‌های داخلی و تهدیدهای خارجی است. افزون بر این تعبیر سلبی (در خطر نبودن مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده کشور)، عده‌ای از محققان نگاهی ایجابی به مفهوم امنیت ملی دارند و آن را به توانمندی یک بازیگر سیاسی (کشور) در تعقیب آسان و کم‌هزینهٔ اهداف ملی و صیانت از مؤلفه‌های کشور می‌شمارند (افتخاری، ۱۳۸۱، مقدمه).

بنا به نظر (عامری، ۱۳۷۰: ۳۳۴) امنیت ملی فرایندهای زیر را شامل می‌شود:

۱. حفظ تمامیت ارضی، حفظ جان و دین مردم، بقا و ادامهٔ نظام اجتماعی و حاکمیت کشور (سیاسی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی).

۲. حفظ و ارتقای منافع حیاتی کشور،

۳. نبود تهدید جدی از خارج برای منافع ملی و حیاتی کشور،

رابرت ماندل نیز چنین می‌گوید: امنیت نظامی یکی از مؤلفه‌های مهم امنیت ملی است. موضوع کاربرد نیروی نظامی برای مقابله با عواملی است که صلح را تهدید می‌کند. رویکرد نظامی اولین رویکرد منسجم در حوزه مطالعات امنیت ملی را شکل می‌دهد که برای دوره زمانی طولانی در کانون توجه تحلیلگران امنیتی و دولت‌مدان قرار گرفته است. این موضوع با حفظ اهمیت و اولویت خود در ملاحظات مربوط به امنیت ملی همچنان نقش‌آفرینی می‌کند و سهم بالایی از توانمندی‌های دولت‌ها، حتی در عصر حاضر و در کشورهای توسعه‌نیافته، متوجه فعالیت‌های نظامی است. امنیت نظامی به معنای میزان توانایی و قابلیت نیروهای مسلح یک کشور برای حفاظت از حکومت و مردم در مقابل تهدیدات قهرآمیز نظامی و غیرنظامی است (ماندل، ۱۳۷۹: ۷۶).

امنیت نظامی به مفهوم آن است که کشور از خطر تهدیدهای نظامی در امان باشد. جامعه در شرایطی می‌تواند امنیت نظامی داشته باشد که علاوه بر برخورداری از امنیت سیاسی، اقتصادی و فرهنگی نیروهای مسلح آن جامعه نیز از قدرت و توان رزمی نسبی برتر برای پاسخ‌گویی به تهدیدهای بالقوه و بالفعل نظامی موجود علیه کشور برخوردار باشد. پیروی از دکترین نظامی صحیح و اتخاذ سیاست دفاعی مؤثر در ابعاد ساختاری، تسلیحاتی، نیروی انسانی، بودجه‌های دفاع غیرنظامی، رابطه تبعی قدرت نظامی و قدرت سیاسی و تدوین راهبرد بهینه نظامی، ملاحظات امنیتی هستند که قدرت و امنیت نظامی را برای یک جامعه پدید می‌آورد. برخورداری نیروهای مسلح از حمایت ملی و جایگاه اجتماعی مناسب، پاسخگو بودن طرح‌های بسیج ملی و رعایت کامل ملاحظات دفاعی در آمیختن سرزمینی از عواملی هستند که امنیت نظامی را در یک کشور تقویت می‌کنند (تهامی، ۱۳۹۰: ۹۱).

بررسی مؤلفه‌های سند چشم‌انداز بیست‌ساله حاکی از توجه برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران به امنیت ملی مبتنی بر توسعه پایدار است. هدف نهایی چشم‌انداز ۱۴۰۴ نیل به توسعه پایدار است و توسعه پایدار و امنیت ملی مکمل و زمینه‌ساز یکدیگر هستند. به عبارتی امنیت ملی شرط لازم برای توسعه پایدار و موزون است و توسعه پایدار نیز زمینه‌ساز گسترش و تقویت و ارتقای امنیت ملی است.

برابر اصل ۱۴۳ قانون اساسی ارتش جمهوری اسلامی ایران پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی کشور را بر عهده دارد. همچنین برابر اصل ۱۴۴ قانون اساسی ارتش جمهوری اسلامی ایران باید ارتشی اسلامی، مکتبی و مردمی باشد و افرادی شایسته را به خدمت بپذیرد که به اهداف انقلاب اسلامی مؤمن و در راه تحقق آن فداکار باشند. اصل

۱۴۷ قانون اساسی استفاده از افراد و تجهیزات فنی ارتش در کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی و جهاد سازندگی در زمان صلح را، در صورت آسیب نرساندن به آمادگی رزمی، مجاز می‌داند (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱).

قانون ارتش مأموریت و وظایف ارتش را به روشنی بیان کرده است که به بخش‌های اصلی آن‌ها اشاره می‌شود. آمادگی و مقابله با تجاوز نظامی علیه استقلال، تمامیت ارضی، نظام جمهوری اسلامی ایران و منافع کشور، همکاری و تعامل با سایر سازمان‌های نظامی، سازماندهی، آموزش، تجهیز و گسترش نیروها برای انجام مأموریت‌های محوله، اقدامات لازم برای نیل به خودکفایی، محیط‌شناسی و ارزیابی مستمر تهدیدات احتمالی از جمله وظایف عمده آجا است که در قانون ارتش بیان شده است. برابر همین قانون، اسلامی بودن، ولایی بودن، مردمی بودن، تدافعی بودن، خودکفایی، انضباط، سادگی و اقتدار از ویژگی‌های اصلی ارتش جمهوری اسلامی ایران است (مجموعه قوانین و مقررات نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۱).

متغیرها، مؤلفه‌ها و شاخص‌های استخراجی از فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) گزاره‌های استخراجی از فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) مرتبط با متغیرهای مدیریت و فرماندهی، منابع انسانی، ساختار و فرایندها، علم و فناوری در چند مرحله پالایش شد. مواردی که مفهوم مشابه و نزدیک به هم داشتند در یکدیگر ادغام شدند. برخی از گزاره اصلی و بعضی فرعی بودند که گزاره‌های اصلی مد نظر قرار گرفت. نتایج به دست آمده مجدد در یک گروه خبرگی بررسی و اصلاحات انجام و جدول زیر به عنوان مرجع تهیه پرسش‌نامه تعیین شد.

جدول ۱ متغیرها، مؤلفه‌ها و شاخص‌های استخراجی

متغیر	مؤلفه	شاخص
فرماندهی و مدیریت	مسئولیت	به‌کارگیری ظرفیت‌های سازمان درک روشن از الزامات و نیازهای سازمانی در نیل به اهداف
	سازمانی	اولویت دادن به توان رزمی اولویت‌بندی هزینه‌ها به ثمر رساندن اجرای طرح‌های تحقیقاتی توانایی انطباق‌پذیری با تغییرات به‌روز کردن و بازنگری دائم برنامه‌ها تحکیم مبانی انضباط در رویه‌های کاری سازمان

متغیر	مؤلفه	شاخص
		پیگیری و نظارت بر دستورات و اشراف بر مجموعه تقویت همکاری با سایر سازمان‌های نظامی شناسایی نیروهای مستعد و متعهد و بسترسازی برای رشد و رسیدگی به معیشت کارکنان ارتش
	مسئولیت در قبال کارکنان	تقویت روحیه انقلابی و معنوی کارکنان ایجاد زمینه‌های بروز استعدادها درونی در کارکنان هدایت فکر، جان و دل مجموعه تحت فرماندهی توجه به سرانگشت‌ها و سرپنجه‌ها تربیت و پرورش فرماندهان زبده و مؤمن و شجاع
		برخوررداری از استحکام تشکیلاتی و ساخت محکم الویت دادن به پدافند در امر دفاع ایجاد نیروی دریایی راهبردی
		توسعه پدافند غیرعامل ارتقا و توسعه کیفی به جای توسعه کمی توجه به سرزمین و جغرافیای منطقه در سازماندهی توجه به نقش ارتش در جنگ فرامنطق‌های توجه به تحرک و جابجایی افزایش توان تدافعی و تهاجمی اولویت دادن به افزایش توان رزمی تعیین نقش نیروها در جنگ‌های آینده انعطاف و نوآوری در سازماندهی توانایی در استمرار عملیاتی
	سازماندهی ساختار	تبادل همکاری و هم‌افزایی بین سازمان‌های نظامی ارتباط برادرانه فرمانده و فرمان‌بر تسهیل ارتباطات درون و برون سازمانی تبادل اندوخته‌ها و تجربیات با سپاه همکاری با دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی
	تعاملات	
	سخت‌افزار	بازسازی و نوسازی تجهیزات و تعمیر و نگهداری نهضت قطعه‌سازی و جهاد خودکفائی

متغیر	مؤلفه	شاخص
علم و فناوری		تولید داخلی و خوداتکایی بومی‌سازی تعمیرات و تولید
	مغزافزار	برخوررداری از تجهیزات راهبردی، قوی و هوشمند و به‌روز ایجاد مصنویت از امکان تهاجم از فاصله دور قطع وابستگی‌های علمی و فنی به خارج تکیه به نیروی خودی در ساخت تجهیزات مسلح شدن با اتکا به خود و در حد دفاع از خود
	نرم افزار	کار تحقیقاتی در مورد سلاح‌های راهبردی و هوشمند داشتن ابتکار و نوآوری در کار علمی و فنی استمرار حرکت علمی و صنعتی
	نرم افزار	حفظ روحیه استقلال و روحیه تکیه به توانایی‌های خود هم‌افزایی مراکز صنعتی علمی توجه به پژوهش و غافل نشدن از دانش‌های جدید دارای اعتمادبه‌نفس و باور به توانستن
	توان‌محوری	برخوردار از روحیه سازندگی، نوآوری، ابتکار باانگیزه و سرشار از امید و شادی برخوردار از آموزش باکیفیت و کارآمد احساس مسئولیت در برابر آینده ارتش
منابع انسانی		برخوردار از مهارت و دانش نظامی احساس افتخار به خدمت کردن در ارتش. برخوردار از ایمان و اخلاص و شجاعت مؤمن و متعهد به ارزش‌های انقلاب اخلاص در عمل و کار برای خدا پابه‌رکاب و کمر بسته اهداف عالی بودن دارای انگیزه‌های معنوی و اسلامی داشتن روحیه وطن‌دوستی برخوردار از روحیه جهادی دوران دفاع مقدس

روش‌شناسی

بر مبنای دستاورد یا نتیجه، تحقیق حاضر کاربردی- توسعه‌های است زیرا باعث توسعه و گسترش شناخت کارآمدی آجا در امنیت ملی کشور می‌شود. از طرفی شناسایی کارآمدی آجا در امنیت ملی کشور می‌تواند مبنای برنامه‌ریزی و عمل به‌منظور ارتقای هرچه بیشتر جایگاه آجا در امنیت ملی کشور و در نتیجه مقابله مؤثرتر با تهدیدات پیش رو باشد.

در این تحقیق ابتدا فرمایشات مقام معظم رهبری با روش کیفی و با استفاده از تحلیل محتوا بررسی و سپس برای پاسخگویی به سؤالات تحقیق از روش‌های کمی آماری استفاده شده است.

جامعه آماری این تحقیق شامل دو بخش است. در بخش اول فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) طی سال‌های رهبری ایشان (از سال ۱۳۶۷ تا کنون) به منظور استخراج مفاهیم مرتبط با انتظارات و مطالبات معظم له از ارتش جمهوری اسلامی ایران به‌منظور ایفای نقش کارآمد در امنیت ملی مطالعه و بررسی شده است. در بخش دوم از نظر خبرگان جهت تعیین میزان تأثیر متغیرها بر کارآمدی آجا استفاده شده است.

در تعیین حجم نمونه از فرمایشات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) آن بخش از فرمایشات معظم له در نظر گرفته شده است که با موضوع کارآمدی ارتش در امنیت ملی مرتبط است. این اسناد به روش هدفمند با در نظر گرفتن موضوع تحقیق انتخاب و تحلیل شده است. حجم نمونه خبرگان بر اساس نمونه‌گیری غیراحتمالی به صورت تمام‌شمار است. تحصیلات دکترا، سنوات خدمت بالای بیست و پنج سال، جایگاه سازمانی سرتیپی و بالاتر از ویژگی‌های جمعیت‌شناختی خبرگان در نظر گرفته شد. علاوه بر این تجربه مدیریت و فرماندهی، برخورداری از دانش نظامی، آشنایی کامل با مباحث امنیتی و منویات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) از ویژگی‌های حجم نمونه است.

در این تحقیق برای گردآوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای با ابزار فیش‌برداری و روش مصاحبه با ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. روایی پرسش‌نامه برابر نظر خبرگان و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ (۰/۸۹) به دست آمده است.

برای طبقه‌بندی، خلاصه نمودن، توصیف و تفسیر داده‌ها و تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده از روش‌های کیفی از جمله تحلیل محتوا استفاده شد. علاوه بر این از

روش‌های کمی آزمون تی تک نمونه‌ای برای تعیین متغیرهای اثرگذار بر کارآمدی آجا و تعیین میزان میانگین متغیرها و آزمون فریدمن برای رتبه‌بندی متغیرها استفاده شده است. تعریف عملیاتی متغیرهای تحقیق به شرح زیر بیان می‌شود:

فرماندهی و مدیریت: کلیه امور کلان مرتبط با برنامه‌ریزی، سازماندهی، هدایت و کنترل سازمان را شامل می‌شود. متغیر فرماندهی و مدیریت در این تحقیق بر دو بخش تقسیم شده است که شامل اقدامات سامانه فرماندهی در حوزه سازمان و اقدامات این سامانه در مورد کارکنان است. گویه‌های این متغیر (طبق جدول یک) شامل هفده گزاره بر گرفته از انتظارات و مطالبات فرماندهی معظم کل قوا از سامانه مدیریت و فرماندهی آجا است.

علم و فناوری: متغیر علم و فناوری بر وجود زیرساخت‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزاری و مغزافزاری مناسب در راستای مأموریت سازمان دلالت دارد. گویه‌های این متغیر (طبق جدول یک) شامل پانزده گزاره بر گرفته از منویات فرماندهی معظم کل قوا در حوزه علم و فناوری در آجا است.

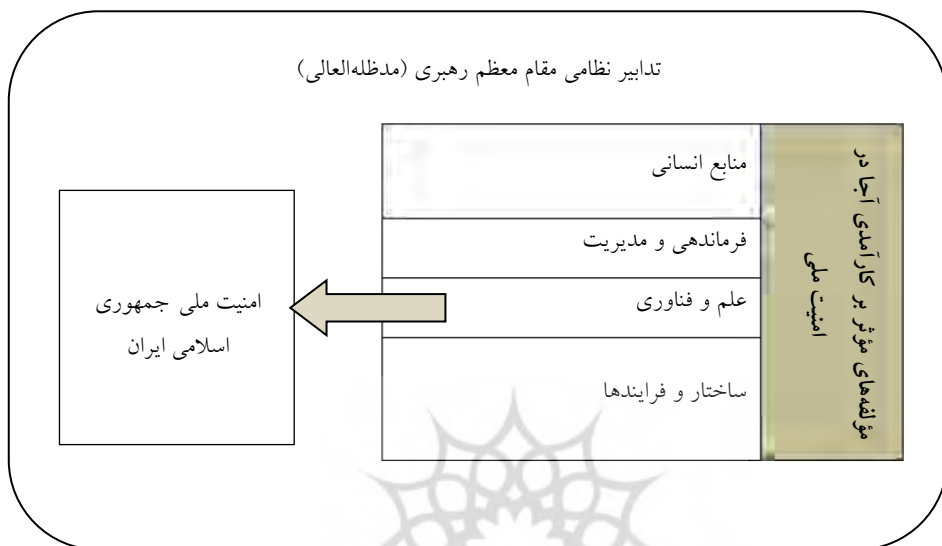
منابع انسانی: از ارکان اصلی سازمان است که در افزایش اقتدار و توان رزمی آجا نقش اساسی دارد. این متغیر به دو مؤلفه ارزش محوری و توان محوری تقسیم شده است.

گویه‌های این متغیر (طبق جدول یک) شامل پانزده گزاره بر گرفته از فرمایشات فرماندهی معظم کل قوا مرتبط با این حوزه در آجا است.

ساختار و فرایند: برابر منویات مقام معظم رهبری توجه به چابک‌سازی و کارآمدی و انطباق فرایندها با اصول ارزشی و طبیعت ارتش و کشور، نیازسنجی و توجه به برنامه‌ریزی‌ها از مسائل مهمی هستند که باید مد نظر قرار گیرد. برابر جدول یک این متغیر شامل دو مؤلفه سازماندهی و تعاملات است که با استفاده از هجده گزاره بر گرفته از منویات مقام معظم رهبری در این حوزه بررسی شده است.

مدل مفهومی تحقیق

بر اساس متغیرهای استخراجی، تدابیر نظامی مقام معظم رهبری و مؤلفه‌های مؤثر بر کارآمدی آجا در امنیت ملی، مدل مفهومی تحقیق به شکل زیر ارائه می‌شود:

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

یافته‌ها

الف: متغیرهای کلان اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی

از آزمون تی استیودنت (آزمون میانگین جامعه) برای تعیین متغیرهای کلان اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی استفاده شده است. با توجه به طیف پنج درجه ای لیکرت استفاده شده در پرسشنامه این تحقیق، اگر میانگین به دست آمده برای هر متغیر از مقدار آزمون بیشتر باشد، یا سطح معناداری به دست آمده از سطح خطای آلفا (۰.۰۵) کمتر باشد و یا حد بالا و حد پایین در فاصله اطمینان هر دو مثبت باشند، در این صورت متغیر مورد بررسی تأیید می‌شود؛ بنابراین متغیرهایی که میانگین آن‌ها از مقدار آزمون بیشتر است به عنوان متغیرهای اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی بر مبنای تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) شناخته می‌شوند. جدول دو متغیرهای مؤثر بر کارآمدی آجا در امنیت ملی را نشان می‌دهد.

جدول ۲. متغیرهای مؤثر بر کارآمدی آجا در امنیت ملی

مقدار آزمون = ۳

متغیر	تعداد نمونه	میانگین	اختلاف میانگین	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪	
					حد بالا	حد پایین
مدیریت و فرماندهی کارا	۳۰	۴.۷۶۰۸	۱.۷۶	۰.۰۰۰	۱.۳۱۱۴	۱.۶۱۰۲
ساختار و فرآیند کارا	۳۰	۴.۴۵۷۴	۱.۴۵	۰.۰۰۰	۱.۳۴۴۱	۱.۵۷۰۷
منابع انسانی کارا	۳۰	۴.۶۲۶۷	۱.۶۲	۰.۰۰۰	۱.۴۳۶۱	۱.۸۱۷۲
علم و فناوری کارا	۳۰	۴.۴۴۸۹	۱.۴۴	۰.۰۰۰	۱.۲۵۸۲	۱.۶۳۹۶

ب: بررسی وضع مطلوب

برای بررسی وضعیت مطلوب و اولویت‌بندی متغیرها و مؤلفه‌های تحقیق از نظر میزان تأثیر بر کارآمدی آجا در امنیت ملی از آزمون فریدمن استفاده شده است که نتایج آن به شرح جدول‌های زیر بیان می‌شود.

جدول ۳. اولویت‌بندی متغیرها

متغیر	میانگین رتبه‌ها
مدیریت و فرماندهی کارا	۳.۳۸
منابع انسانی کارا	۳.۰۲
ساختار و فرآیند کارا	۲.۴۳
فناوری کارا	۱.۹۸

همان‌طور که در جدول سه مشاهده می‌شود مدیریت و فرماندهی کارا با میانگین رتبه ۳.۳۸ در رتبه اول، منابع انسانی کارا با میانگین رتبه ۳.۰۲ در رتبه دوم، ساختار و فرآیندهای کارا با میانگین ۲.۴۳ در رتبه سوم و فناوری کارا نیز با میانگین رتبه ۱.۹۸ در رتبه چهارم قرار دارند.

جدول ۴. اولویت‌بندی مؤلفه‌های تحقیق

متغیرها	مؤلفه‌ها	میانگین رتبه‌ها
حوزه مدیریت و فرماندهی کارا	مسئولیت سازمانی	۵.۸۳
	مسئولیت در قبال کارکنان	۶.۸۷
حوزه ساختار و فرآیند کارا	ساختار و سازماندهی	۴.۴۷
	تعامل	۴.۱۰
حوزه منابع انسانی کارا	توان‌محوری	۴.۸۷
	ارزش‌محوری	۶.۲۸
حوزه علم و فناوری کارا	سخت‌افزار	۴.۴۷
	مغزافزار	۳.۸۲
	نرم‌افزار	۴.۳۰

جدول چهار نشان می‌دهد که از بین نه مؤلفهٔ مربوط به چهار متغیر مورد بررسی، مؤلفهٔ مسئولیت در قبال کارکنان از حوزه مدیریت و فرماندهی با میانگین رتبه ۶.۸۷ در رتبهٔ اول، مؤلفهٔ ارزش‌محوری از حوزهٔ منابع انسانی با میانگین رتبه ۶.۲۸ در رتبهٔ دوم و مؤلفهٔ مسئولیت سازمانی از حوزهٔ مدیریت و فرماندهی با میانگین رتبه ۵.۸۳ در رتبه سوم قرار دارند. بعد از آن‌ها، مؤلفهٔ توان‌محوری از حوزه منابع انسانی با میانگین رتبهٔ ۴.۸۷ در رتبهٔ چهارم، ساختار و سازماندهی از حوزهٔ ساختار و فرآیند و سخت‌افزار از حوزهٔ علم و فناوری با میانگین رتبهٔ ۴.۴۷ به‌طور مشترک در رتبهٔ پنجم، تعامل از حوزهٔ ساختار و فرآیند با میانگین رتبهٔ ۴.۳۰ در رتبهٔ ششم، نرم‌افزار از حوزهٔ علم و فناوری با میانگین رتبهٔ ۴.۱۰ در رتبهٔ هفتم و مغزافزار با میانگین رتبهٔ ۳.۸۲ در رتبهٔ هشتم قرار دارند.

پ: بررسی وضع موجود

برای بررسی وضع موجود و تعیین وضعیت متغیرها و مؤلفه‌های تحقیق از آزمون فریدمن استفاده شده است که نتایج به شرح جدول‌های پنج و شش اعلام می‌شود.

جدول ۵. اولویت‌بندی وضع موجود متغیرها

متغیر	میانگین رتبه‌ها
منابع انسانی	۳.۴۳
ساختار و فرآیند	۲.۶۷
علم و فناوری	۲.۰۳
مدیریت و فرماندهی	۱.۸۷

همان‌طور که در جدول پنج مشاهده می‌شود منابع انسانی با میانگین رتبه ۳.۴۳ در اولویت اول قرار دارد و از وضعیت مطلوب‌تری، در مقایسه با سایر متغیرها، برخوردار است. بعد از منابع انسانی، ساختار و فرآیند با میانگین ۲.۶۷ در اولویت دوم قرار دارد. علم و فناوری نیز با میانگین رتبه ۲.۰۳ در اولویت سوم قرار گرفته است. پایین‌ترین وضعیت به مدیریت و فرماندهی با میانگین رتبه ۱.۸۷ اختصاص دارد.

جدول ۶. اولویت‌بندی مؤلفه‌های تحقیق بر اساس وضع موجود

میانگین رتبه‌ها	مؤلفه‌ها	متغیرها
۳.۸۲	مسئولیت سازمانی	حوزه مدیریت و فرماندهی
۵.۱۷	مسئولیت در قبال کارکنان	
۵.۸۷	ساختار و سازماندهی	حوزه ساختار و فرآیند
۴.۴۰	تعامل	
۴.۷۵	توان‌محوری	حوزه منابع انسانی
۷.۸۰	ارزش‌محوری	
۳.۸۷	سخت‌افزار	حوزه علم و فناوری
۵.۰۲	مغزافزار	
۴.۳۲	نرم‌افزار	

جدول شش نشان می‌دهد که در بین نه مؤلفه مربوط به چهار متغیر مورد بررسی، مؤلفه ارزش‌محوری از حوزه منابع انسانی با میانگین رتبه ۷.۸۰ دارای وضعیت بهتری در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها است. بعد از آن ساختار و سازماندهی از حوزه ساختار و فرآیند با میانگین رتبه ۵.۸۷ در رتبه دوم و کارکنان از حوزه مدیریت و فرماندهی با میانگین ۵.۱۷ در رتبه سوم قرار دارد. پایین‌ترین اولویت نیز مربوط به مؤلفه مسئولیت سازمانی از حوزه مدیریت و فرماندهی با میانگین رتبه ۳.۸۲ و مؤلفه سخت‌افزار از حوزه علم و فناوری با میانگین رتبه ۳.۸۷ است.

پاسخ به سؤالات تحقیق

در این بخش، با توجه به تحلیل داده‌ها، سؤالات تحقیق بررسی می‌شود.
سؤال اول: متغیرهای اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی بر مبنای تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) کدام است؟

برابر نتایج آزمون تی استیودنت در جدول یک متغیرهای کلان اثرگذار بر کارآمدی آجا شامل چهار متغیر «فرماندهی و مدیریت، علم و فناوری، منابع انسانی و ساختار و فرایند» است. سؤال دوم: اولویت‌بندی متغیرهای اثرگذار بر کارآمدی آجا (رتبه‌بندی از نظر میزان تأثیر) در امنیت ملی چگونه است؟

برابر آزمون فریدمن و نتایج آن طبق جدول دو مدیریت و فرماندهی کارا با میانگین رتبه ۳.۳۸ در رتبه اول، منابع انسانی کارا با میانگین رتبه ۳.۰۲ در رتبه دوم، ساختار و فرآیندهای کارا با میانگین ۲.۴۳ در رتبه سوم و فناوری کارا نیز با میانگین رتبه ۱.۹۸ در رتبه چهارم قرار دارند.

سؤال سوم: مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی کدام و اولویت‌بندی آنها چگونه است؟

برابر نتایج به دست آمده از دسته‌بندی گویه‌ها در نشست‌های خبرگی مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی شامل دو مؤلفه مسئولیت در حوزه سازمان و مسئولیت در حوزه کارکنان مربوط به متغیر مدیریت و فرماندهی، دو مؤلفه ساختار و سازماندهی و تعامل درون و برون‌سازمانی مربوط به متغیر ساختار و فرایندها، دو مؤلفه توان‌محوری و ارزش‌محوری مربوط به متغیر منابع انسانی و سه مؤلفه سخت‌افزار، نرم‌افزار و مغزافزار مربوط به متغیر علم و فناوری است. در مجموع در این تحقیق نه مؤلفه اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی بر مبنای تدابیر نظامی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تعیین شده است.

نتایج آزمون فریدمن طبق جدول چهار نشان می‌دهد که از بین نه مؤلفه مربوط به چهار متغیر مورد بررسی، مؤلفه مسئولیت در قبال کارکنان از متغیر مدیریت و فرماندهی با میانگین رتبه ۶.۸۷ در رتبه اول، مؤلفه ارزش‌محوری از متغیر منابع انسانی با میانگین رتبه ۶.۲۸ در رتبه دوم و مؤلفه مسئولیت سازمانی از متغیر مدیریت و فرماندهی با میانگین رتبه ۵.۸۳ در رتبه سوم قرار دارند. بعد از آنها، مؤلفه توان‌محوری از حوزه منابع انسانی با میانگین رتبه ۴.۸۷ در رتبه چهارم، ساختار و سازماندهی از متغیر ساختار و فرآیند و سخت‌افزار از متغیر علم و فناوری با میانگین رتبه ۴.۴۷ به‌طور مشترک در رتبه پنجم، نرم‌افزار از متغیر علم و فناوری با میانگین رتبه ۴.۳۰ در رتبه ششم، تعامل از متغیر ساختار و فرآیند با میانگین رتبه ۴.۱۰ در رتبه هفتم و مغزافزار با میانگین رتبه ۳.۸۲ در رتبه هشتم قرار دارند.

سؤال چهارم: وضع موجود متغیرهای اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی چگونه است؟ برابر اطلاعات جدول پنج، منابع انسانی با میانگین رتبه ۳.۴۳ در اولویت اول قرار دارد و از وضعیت مطلوب‌تری، در مقایسه با سایر متغیرها، برخوردار است. ساختار و فرآیند با میانگین ۲.۶۷ در اولویت دوم قرار دارد. علم و فناوری نیز با میانگین رتبه ۲.۰۳ در اولویت سوم قرار گرفته است. پایین‌ترین وضعیت به مدیریت و فرماندهی با میانگین رتبه ۱.۸۷ اختصاص دارد. سؤال پنجم: وضع موجود مؤلفه‌های اثرگذار بر کارآمدی آجا در امنیت ملی چگونه است؟

برابر اطلاعات جدول شش، مؤلفه ارزش‌محوری از حوزه منابع انسانی با میانگین رتبه ۷.۸۰ دارای از وضعیت بهتری در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها برخوردار است. بعد از آن ساختار و سازماندهی از حوزه ساختار و فرآیند با میانگین رتبه ۵.۸۷ در رتبه دوم و کارکنان از حوزه مدیریت و فرماندهی با میانگین ۵.۱۷ در رتبه سوم قرار دارد. پایین‌ترین اولویت نیز مربوط به مؤلفه مسئولیت‌سازمانی از حوزه مدیریت و فرماندهی با میانگین رتبه ۳.۸۲ و مؤلفه سخت‌افزار از حوزه علم و فناوری با میانگین رتبه ۳.۸۷ است.

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها در مورد میزان تأثیر متغیرها و مؤلفه‌ها در کارایی آجا در امنیت ملی:

- متغیر مدیریت و فرماندهی بیشترین تأثیر را در کارایی آجا در امنیت ملی دارد.
  - مؤلفه مسئولیت‌فرماندهی در قبال کارکنان، مسئولیت‌سازمانی فرماندهی و مدیریت و مؤلفه ارزش‌محور بودن نیروی انسانی در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها بیشترین تأثیر را بر کارایی آجا در امنیت ملی دارند.
  - همچنین بررسی وضع موجود متغیرها و مؤلفه‌های تحقیق حاکی از آن است که در حالی که متغیر منابع انسانی، به ویژه در حوزه ارزش‌محوری، از شرایط نسبتاً مطلوبی برخوردار است، متغیر فرماندهی و مدیریت در وضعیت مناسب نیست.
- با توجه به نقش بسیار مؤثر فرماندهی و مدیریت در سازمان‌های سلسله‌مراتبی، این سامانه می‌تواند حتی به‌مثابه پیشران سایر متغیرها (منابع انسانی، علم و فناوری، ساختار و سازمان) نیز عمل کند. به‌بیان‌دیگر برخورداری از سامانه مدیریت و فرماندهی کارآمد اثر مستقیم در سایر متغیرها دارد و باعث تحرک و تحول آن‌ها خواهد شد. لذا این سامانه کارا نقش بسیار اساسی در کارآمدی آجا در امنیت ملی خواهد داشت. این موضوع به‌صراحت در فرمایشات

مقام معظم رهبری نیز بیان شده است. معظم له می‌فرماید: فرماندهی همان چیزی است که در نیروهای مسلح موجب کارایی کامل می‌شود... اساساً محور اصلی نیروهای مسلح فرماندهی است (۱۳۶۹/۱۰/۲۲).

از طرفی بررسی وضع موجود نشان می‌دهد این متغیر در مقایسه با سایر متغیرها در وضعیت نامناسبی قرار دارد. این متغیر با استفاده از دو مؤلفه مسئولیت فرماندهی در قبال کارکنان و مسئولیت سازمانی فرماندهی اندازه‌گیری شده است. در بخش مسئولیت سازمانی که نتایج پایین‌تر از حد مطلوب است بایستی به مواردی مثل «به‌کارگیری ظرفیت‌های سازمان، درک روشن از نیازهای سازمانی، به‌روز کردن و بازنگری برنامه‌ها، توانایی انطباق‌پذیری با تغییرات، تقویت همکاری با سایر سازمان‌های نظامی» توجه شود.

در مورد فرماندهی امام علی (ع) می‌فرمایند: و باید گزیده‌ترین سران سپاه نزد تو آن باشد که با سپاهیان یار باشد و آنان را کمک‌کار و از آنچه دارد بر آنان فزون‌بخشی کند (نهج‌البلاغه، نامه ۵۳). نوع فرماندهی مدنظر امام علی (علیه‌السلام) مدیریت و فرماندهی مواساتی (خود را به نیروها نزدیک کردن) است.

منابع انسانی در سازمان‌های نظامی، به لحاظ نقش این سازمان‌ها در تأمین امنیت همه‌جانبه کشور، دارای اهمیت زیادی است. به بیانی دیگر سازمان‌های نظامی، به‌عنوان سازمان‌های پیشرو در میان سایر سازمان‌ها، برای اجرای بهینه مأموریت‌ها بایستی از منابع انسانی کارآمد برخوردار باشند. توجه به کارآمدی منابع انسانی به‌کرار در سند چشم‌انداز ارتش و برنامه‌های توسعه مورد تأکید قرار گرفته است. مطالبه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) از فرماندهان، در اکثر فرمایشات و فرامین خود، توجه و اهتمام ویژه به منابع انسانی است. در این تحقیق این متغیر، با الهام از منویات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، بر اساس دو مؤلفه ارزش‌محوری و توان‌محوری بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهد مؤلفه ارزش‌محوری در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها در مطلوب‌ترین وضعیت قرار دارد. به بیان دیگر اصل اسلامی بودن، ولایی بودن، برخورداری از ایمان و اخلاص و شجاعت، اخلاص در عمل و کار برای خدا، برخورداری از روحیه جهادی دوران مقدس در کارکنان آجا وضعیت مطلوبی دارد.

نتایج نشان می‌دهد وضعیت توان‌محوری منابع انسانی در شرایط مناسبی نیست. این در حالی است که «ارتقای سطح دانش و مهارت، بهسازی نیروی انسانی برای افزایش بهره‌وری و ارتقای کیفی، تقویت آموزش‌های لازم جهت آمادگی‌های دفاعی در سطوح گوناگون

تخصصی و عمومی» هم در برنامه‌های توسعه مورد تأکید قرار دارد و هم در قانون ارتش به آموزش لازم جهت اجرای مأموریت‌های محوله اشاره شده است.

نتایج به دست آمده در بخش منابع انسانی همچنین هم‌راستا با اصل ۱۴۴ قانون اساسی است. برابر این اصل ارتش جمهوری اسلامی ایران باید ارتشی اسلامی باشد که ارتشی مکتبی و مردمی است و باید افرادی شایسته را به خدمت بپذیرد که به اهداف انقلاب اسلامی مؤمن و در راه تحقق آن فداکار باشند.

متغیر ساختار و فرایندها بر اساس دو مؤلفه ساختار و سازماندهی و تعاملات درون و برون‌سازمانی با استفاده از هیجده شاخص بررسی شده است. در برنامه چهارم و پنجم توسعه «بهینه‌سازی و بهبود ساختارهای چابک و پاسخگو در دفاع ملی، گسترش همکاری‌ها با مراکز علمی دانشگاهی داخلی و خارجی، نوسازی و بازسازی و بهبود صنایع دفاعی با نگرش به سامانه و فرایندهای صنعتی نوین، توسعه فناوری‌های نوین، مدرن‌سازی و هوشمندسازی تجهیزات» مورد توجه قرار گرفته است.

متغیر علم و فناوری کارا در رتبه‌بندی تأثیرگذاری بر کارآمدی نقش آجا در امنیت ملی در جایگاه چهارم قرار دارد. این یافته‌ها به معنای نفی جایگاه علم و فناوری در ارتقای توان نرم‌افزاری و سخت‌افزاری نظامی نیست، بلکه نشان‌دهنده آن است که ایمان و باور به پیروزی بیش از سلاح و تجهیزات کارساز است. هشت سال مقاومت جانانه در دفاع مقدس گواه روشنی بر این امر است.

نیروهای مسلح ج.ا.ا. از جمله ارتش به برکت انقلاب شکوهمند اسلامی ایران و نظام اسلامی و برکت وجود فرماندهی معظم کل قوا و جایگاه مردمی با برخورداری از کارکنان مؤمن و انقلابی، باایمان و بانگیزه به‌خوبی از استقلال و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی پاسداری کرده و آزمون‌های بزرگی همچون دفاع مقدس را با سرافرازی پشت سر گذاشته است. ارتش در دوران پس از جنگ تحمیلی نیز، ضمن توجه به در اولویت بودن تقویت آمادگی و توان رزمی به‌مثابه مأموریت اصلی، از مأموریت خود در امور مردم‌یاری و سازندگی غفلت نکرده است. توسعه بهداشت، آموزش، راه‌سازی و رونق اقتصادی به‌ویژه در مناطق محروم مرزی جنوب شرق، کمک به مردم در حوادث طبیعی مثل سیل، طوفان، زلزله از جمله اقداماتی است که توسط ارتش ج.ا.ا. انجام شده است که این اقدامات علاوه بر این که مردمی

بودن ارتش را نشان می‌دهد نقش مهمی در ارتقای امنیت ملی دارد. نیروی دریایی آجا با گسترش فعالیت در آب‌های بین‌المللی باعث افزایش امنیت اقتصادی، ارتقای قدرت چانه‌زنی سیاسی و افزایش قدرت منطق‌های، تقویت قدرت بازدارندگی و افزایش عمق راهبردی نظام ج.ا.ا شده است.

در سال‌های اخیر با تأکید بر چابک سازی نیروهای مسلح، افزایش تحرک، دستیابی به تجهیزات هوشمند و راهبردی تحولات شگرفی در حوزه دفاعی نظامی ج.ا.ا. به وجود آمده است. ساخت جنگنده صاعقه و بمب قاصر، ساخت توپ هویتزر و موشک‌های مشابه کروز، تغییر ساختار موشک‌های زمین پایه به هواپیما پایه، ساخت ناوشکن و قایق‌های موشک‌انداز دریایی، ساخت شبیه‌سازها، رادار تقرب، سامانه‌های الکترونیکی جنگنده‌ها، تجهیز و نوسازی شناورهای سطحی و تغییر در سامانه‌های رزمی ناوچه‌ها تنها بخش کوچکی از دستاوردهای آجا به‌منظور تقویت توان رزمی خود است (سالنمای امنیت جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۹۰: ۹۰).

نقش آجا در امنیت داخلی: ارتش جمهوری اسلامی ایران با تأمین امنیت آب‌ها و مبارزه با دزدان دریایی، اسکورت کشتی‌ها (با توجه به امنیت صادرات و واردات در دوران دفاع مقدس) و تأمین امنیت هوایی هواپیماها نقش مهمی در تأمین امنیت اقتصادی ایفا کرده است. ارتش جمهوری اسلامی ایران با کمک مستقیم در شرکت حداکثری مردم در انتخابات بدون سوگیری سیاسی و با پیروی از خط ولایت‌فقیه، انجام امور عمرانی و خدماتی و بهداشتی در مناطق مرزی با هدف تقویت وحدت ملی نقش زیادی در امنیت سیاسی و اجتماعی داشته است.

نقش آجا در امنیت منطقه‌ای و خارجی: ارتش جمهوری اسلامی ایران با تلاش برای گسترش همکاری‌های نظامی با کشورهای منطقه و دوست و حضور در آب‌های آزاد نقش زیادی در افزایش قدرت بازدارندگی و ارتقای امنیت خارجی نظام ج.ا.ا داشته است.

با توجه به تحلیل داده‌ها و نتایج استخراجی از یافته‌های تحقیق پیشنهادهایی به منظور ارتقای کارآمدی آجا در امنیت ملی به شرح زیر ارائه می‌شود:

حوزه مدیریت و فرماندهی

تدوین و پیاده‌سازی سازوکارهای مدیریت جهادی و فرماندهی مواساتی و توجه به اصل شایسته‌سالاری با معیارهای ارزشی بینشی، دانشی و مهارتی، ارتقای دانش نظامی و مهارت رهبری فرماندهان بر اساس آموزه‌های دینی و دانش روز با هدف تقویت توان سازماندهی، هدایت، برنامه‌ریزی و کنترل در استفاده بهینه از ظرفیت‌های فیزیکی و غیرفیزیکی سازمان، به‌کارگیری سامانه کارآمد کنترل و فرماندهی بر اساس دانش روز و تجارب دفاع مقدس با هدف اصلاح چرخه و فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری،

حوزه منابع انسانی

تبیین سازوکارهای افزایش جذابیت‌های سازمانی با پیش‌بینی طرح‌های انگیزشی به‌منظور جذب و گزینش و نگهداشت افراد دانشی، استمرار آموزش‌های حین خدمت بر اساس دانش نوین نظامی و اصلاح نظام ارزشیابی عملکرد کارکنان، تفویض اختیار متناسب با توانمندی و شایستگی به‌منظور افزایش تعهد سازمانی و خلاقیت کارکنان،

حوزه ساختار و فرایند

استفاده از تجربیات جهانی برای ایجاد تحول در فرایندهای نظامات سامانه‌های اصلی سازمان با نگاه ارزشی به‌منظور سادگی، سهولت، سرعت، کیفیت و دقت در فرایندها، افزایش تعاملات با سازمان‌های نظامی و غیرنظامی داخل و خارج با رعایت قوانین و مقررات، متناسب‌سازی ساختار و طراحی سازمان برابر شرایط و نیازهای امروزی از جمله سرعت، تحرک و چابکی و امکان‌سنجی حرف‌های کردن ارتش،

حوزه علم و فناوری

انجام پروژه‌های تحقیقاتی مشترک با سایر سازمان‌های نظامی از جمله سپاه پاسداران، مراکز پژوهشی و بخش خصوصی با هدف هم‌افزایی و ایجاد رقابت و افزایش دقت، کیفیت و کارایی در تولیدات دفاعی،

تدوین نظام جامع علم و فناوری در ارتش به منظور جهت‌دهی و سیاست‌گذاری یکپارچه در این حوزه با تأکید بر خودکفایی و استقلال نظامی.

گسترش کمی و کیفی پژوهش‌ها در حوزه علم و فناوری بر اساس مأموریت ارتش، تهدیدهای احتمالی و ماهیت جنگ‌های آینده.

منابع

- قرآن مجید (۱۳۸۹). ترجمه مهدی محمودیان، چاپ چهارم، انتشارات اسوه.
- نهج البلاغه (۱۳۸۷). ترجمه سید جعفر شهیدی، چاپ بیست و هشتم، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، تهران.
- امام خمینی (ره) (۱۳۸۲). صحیفه نور، چاپ سوم، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، تهران.
- امام خمینی (ره) (۱۳۷۸). ولایت فقیه: حکومت اسلامی، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، تهران.
- امام خامنه‌ای (مدظله). مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: WWW.Khamenei.ir
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۱). بررسی ابعاد و مظاهر تهدیدات (جزوه درسی) - دانشگاه عالی دفاع ملی.
- بوزان، باری (۱۳۸۷). مردم، دولت‌ها، هراس، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران.
- تهامی، سید مجتبی (۱۳۹۰). امنیت ملی: دکترین، سیاست‌های دفاعی و امنیتی (جلد اول)، انتشارات آجا، سالنمای امنیت جمهوری اسلامی ایران، تحولات راهبردی ۱۳۹۰، چشم‌انداز ۱۳۹۱، پژوهشکده مطالعات راهبردی. زیر نظر شورای نویسندگان
- عامری، هوشنگ، (۱۳۷۰). اصول و روابط بین‌الملل، نشر آگاه، تهران.
- قاضی، ابوالفضل (۱۳۷۰) حقوق اساسی و نهادهای سیاسی، ج اول، چاپ دوم، تهران.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۱). تدوین جهانگیر منصور، چاپ نود و نهم، نشر دوران، تهران.
- لک‌زایی، نجف (۱۳۸۹) «فلسفه امنیت از دیدگاه امام خمینی (ره)» فصلنامه مطالعات راهبردی، (۱۳) ۳، صص ۲۷-۵.
- ماندل، رابرت، (۱۳۷۹). چهره متغیر امنیت ملی، پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران.
- مجموعه قوانین و مقررات نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، (۱۳۹۱) تدوین جهانگیر منصور، چاپ دوازدهم، نشر دیدار، تهران.